16.12.2022

Eduskunnan puolustusvaliokunnalle

HE 315/2022 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle Pohjois-Atlantin sopimuksen sekä Pohjois-Atlantin liiton, kansallisten edustajien ja kansainvälisen henkilöstön asemasta tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

Puolustusvaliokunta on pyytänyt puolustusministeriöltä kirjallista lausuntoa otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä. Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Pohjois-Atlantin sopimuksen sellaisena kuin se on muutettuna liittymispöytäkirjoilla sekä Pohjois-Atlantin liiton, kansallisten edustajien ja kansainvälisen henkilöstön asemasta tehdyn sopimuksen.

Asian tausta

Pohjois-Atlantin sopimuksen hyväksymisellä Suomi liittyisi osaksi Natoa. EU:n jäsenvaltioista 21 on myös Naton jäseniä ja tukeutuu yhteisen puolustuksen osalta Natoon. Lisäksi kaikki Pohjoismaat olisivat jatkossa Naton jäseniä. Puolustusliitto Naton jäsenyyden myötä Suomi olisi osa Naton yhteistä puolustusta ja siten Pohjois-Atlantin sopimuksen 5 artiklan mukaisten turvatakuiden piirissä.

Naton yhteisen puolustuksen perusta on yhtäältä vahva poliittinen sitoumus ja solidaarisuus jäsenvaltioiden kesken ja toisaalta konkreettiset mekanismit yhteisen puolustuksen toimeenpanemiseksi. Naton kyky toimeenpanna yhteinen puolustus perustuu integroituun sotilaalliseen komentorakenteeseen, yhteiseen puolustussuunnitteluprosessiin, operatiivisiin suunnitelmiin ja yhteisiin harjoituksiin. Liittolaisena Suomi tulee osaltaan osallistumaan näihin kokonaisuuksiin. Tämän vuoksi hallituksen esityksessä selostetaan edellä mainittuja mekanismeja, joihin osallistumiselle tulee olemaan kustannusvaikutuksia ja mahdollisesti lainsäädännön muutostarpeita tulevina vuosina.

Naton jäsenenä Suomen puolustuksen pidäke eli ennaltaehkäisevä vaikutus olisi nykyistä huomattavasti suurempi, sillä sen takana olisi koko liittokunnan sotilaallinen voima. Jos Suomea vastaan kuitenkin kohdistettaisiin sotilaallista voimaa, Suomi puolustautuisi osana liittokuntaa ennakkoon valmisteltujen ja harjoiteltujen järjestelyjen mukaisesti.

Naton jäsenenä Suomi olisi päättämässä Suomelle keskeisistä turvallisuuspoliittisista kysymyksistä. Vahvan kansallisen puolustuskyvyn ja Nato-jäsenyyden yhdistelmä olisi uskottava turvallisuusratkaisu. Suomen puolustuskyky sekä kriisinsietokyky vahvistaisivat Naton yhteistä puolustusta koko Naton alueella.

Suomen, kuten kaikkien muidenkin jäsenvaltioiden, velvollisuus olisi osallistua 5 artiklan tehtäviin ja tukea hyökkäyksen kohteeksi joutunutta liittolaista tai liittolaisia. Sopimuk-

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö
PL 31
FI-00131 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläinen Makasiinikatu 8
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 88244
Internat. +358 9 160 88244

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
kirjaamo@defmin.fi
www.defmin.fi

sen 5 artiklan sitoumus velvoittaa jäsenvaltiot auttamaan hyökkäyksen kohteeksi joutunutta jäsentä ”tarpeelliseksi katsomallaan tavalla, mukaan lukien sotilaallisen voiman käyttö”. Näin ollen kukin jäsenvaltio määrittää itse panoksensa muodon ja laajuuden.

Suomi tekisi itsenäisesti ratkaisunsa 5 artiklan mukaiseen velvoitteeseen vastaamisesta oman valtiosääntönsä mukaisesti. Velvoitteen toteuttamisen tapa jäisi Suomen harkintaan. Pohjois-Atlantin sopimuksen hyväksymisellä Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevaa päätöksentekovaltaa ei siirry Natolle. Lisäksi on huomattava, että päätös 5 artiklan aktivoinnista tapahtuisi Naton neuvostossa, jolloin Suomi osallistuisi jäsenenä sen aktivoimista koskevaan, jäsenvaltioiden konsensuksella tapahtuvaan päätöksentekoon.

Naton suorituskyvyt koostuvat jäsenvaltioiden kansallisista asevoimista ja suorituskyvyistä. Pohjois-Atlantin sopimuksen 3 artiklan mukaisesti kunkin jäsenvaltion tulee ylläpitää ja kehittää suorituskykyjä sekä yksin että yhdessä hyökkäyksen torjumiseksi.

Nato-maiden tulee kehittää sotilaallista yhteistoimintakykyään sekä osallistua liittokunnan kaikkeen toimintaan tasapuolisen taakanjaon mukaisesti sekä maan kokoon ja taloudelliseen suorituskykyyn nähden kohtuullisella panoksella. Näiden periaatteiden ohjaamana Suomelle esimerkiksi määritetään Naton puolustussuunnitteluprosessissa suorituskykytavoitteet, jotka sisällytetään osaksi Suomen kansallista suunnittelua ja suorituskykyjen kehittämistä.

Jäsenvaltioilla on Naton puolustussuunnitteluprosessissa itsenäinen toimivalta ratkaista, miten se toteuttaa asetettuja suorituskykytavoitteita. Jäsenvaltiot myös osallistuvat puolustussuunnitteluprosessin kaikkiin vaiheisiin ja voivat siten vaikuttaa sen perusteisiin ja sisältöön. Puolustussuunnitteluprosessissa asetettavat suorituskykytavoitteet eivät olisi Pohjois-Atlantin sopimukseen perustuvia oikeudellisia velvollisuuksia, vaan asiaan liittyvät päätökset jäisivät kansallisesti harkittaviksi. Jokaisen jäsenvaltion, ml. Suomen, liittokunnan jäsenenä kuitenkin odotetaan toimeenpanevan omat suorituskykytavoitteensa.

Suomen jäsenyys Natossa ei rajoittaisi Suomen oikeutta määrätä oman puolustuksensa perusteista. Myös Naton jäsenenä Suomi ylläpitää ja kehittää jatkossakin vahvaa omaa puolustuskykyä ja jatkaa kahden- ja monenvälistä puolustusyhteistyötä. Suomi päättää edelleen itse sotilaallisen maanpuolustuksen toteuttamisperiaatteista. Yleinen asevelvollisuus, laaja ja koulutettu reservi, koko maan puolustaminen ja korkea maanpuolustustahto säilyisivät Suomen puolustuksen perustana myös Natossa.

Täysivaltaisuus sisältää myös sen, että Suomi saa määrätä itse siitä, millä edellytyksillä toisten maiden sotilasjoukot voivat saapua Suomen alueelle. Muiden Naton ja sen jäsenvaltioiden joukkojen saapuminen Suomen alueelle perustuisi Suomen nimenomaiseen pyyntöön tai suostumukseen. Muiden jäsenvaltioiden sotilaiden läsnäolo ja toimivaltuudet Suomen alueella määräytyisivät erillisen lainsäädännön, kuten puolustusvoimista annetun lain ja aluevalvontalain perusteella, eikä Pohjois-Atlantin sopimuksella annettaisi toimivaltaa Suomen alueella Naton ja muiden jäsenvaltioiden joukoille

Naton jäsenenä Suomi osallistuu rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin harkintansa sekä erillisiin kansallisiin linjauksiin ja päätöksiin perustuen sekä Naton kokonaistarpeiden mukaisesti sen puolustuskykyä vahvistaen.

Esimerkkejä Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtävistä ovat liittokunnan yhteisesti hoitamat ilmatilan valvontaan ja turvaamiseen liittyvät ns. Air Policing -tehtävät,

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö
PL 31
FI-00131 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläinen Makasiinikatu 8
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 88244
Internat. +358 9 160 88244

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
kirjaamo@defmin.fi
www.defmin.fi

Naton pysyvien merivoima- ja miinantorjuntaosastojen toiminta sekä sotilaallinen läsnäolo itäisissä jäsenvaltioissa, kuten eteentyönnetty läsnäolo Enhanced Forward Presence (eFP). Ylläpitämällä näitä toimintoja rauhan aikana Nato osoittaa valmiutta ja puolustuskykyä. Näillä tehtävillä on keskeinen rooli myös Naton koheesion ja solidaarisuuden vahvistamisessa, ja miltei kaikki jäsenvaltiot osallistuvat niihin jollakin tapaa.

Sopimuksen 5 artikla koskee vain yhteistä puolustusta. Sen ohella kriisinehkäisy ja -hallinta sekä yhteistyövarainen turvallisuus lukeutuvat Naton päätehtäviin. Osallistuminen kriisinhallintaan, vakauden edistämiseen ja muihin 5 artiklan ulkopuolisiin tehtäviin on vapaaehtoista. Valtaosa jäsenvaltioista osallistuu näihin toimiin.

Naton jäsenenä Suomi jatkaisi harkintansa mukaisesti osallistumista Naton kriisinhallintatoimintaan. Kumppanimaana Suomi on osallistunut Naton kriisinhallintatoimintaan Länsi-Balkanilla, Afganistanissa ja Irakissa. Suomi osallistuu tällä hetkellä kahteen Naton kriisinhallintaoperaatioon: KFOR-operaatioon Kosovossa ja NMI-operaatioon Irakissa.

Naton jäsenvaltioilla on täysi itsemääräämisoikeus päättää, mitä sotilaallista toimintaa, tukikohtia tai kalustoa ne ottavat maaperälleen, jos niitä jäsenvaltioille tarjotaan. Nato arvioi liittokunnan toimintaa ja tukikohtia aina osana pelotteen ja puolustuksen kokonaisuutta. Suomi suunnittelisi yhteistä puolustusta myös oman alueensa osalta yhdessä muiden Naton jäsenvaltioiden kanssa.

Taloudelliset vaikutukset

Jäsenvaltioiden kansalliset puolustusmenot ovat tärkeä osa Naton puolustuksen kokonaisuutta. Naton jäsenenä Suomi sitoutuu käyttämään kansallisesta bruttokansantuotteesta vähintään 2 prosenttia puolustusmenoihin. Suomen puolustusmenojen BKT-osuus ylittää 2 prosentin tavoitteen vuosina 2023-2025 talousarvio- ja kehyslukujen perusteella, mutta vuodesta 2026 alkaen puolustusmenojen osuus on laskemassa selkeästi alle 2 prosenttia johtuen Puolustusvoimien strategisten hankkeiden maksuosuuksien pienentymisestä (F-35-hävittäjä- ja Laivue 2020 -hankkeet).

Nato-jäsenyyden suoria lisäkustannuksia tulisi esimerkiksi osallistumisesta Naton yhteisten budjettien rahoittamiseen ja henkilöstön lähettämisestä Naton sotilaalliseen komento- ja joukkorakenteeseen. Jäsenvaltiot osallistuvat Naton siviili- ja sotilasbudjettiin sekä investointiohjelmaan omaan bruttokansantulo-osuuteen (BKTL) pohjautuvalla jakoosuudella. Suomelle liittymisneuvotteluissa 4.7.2022 vahvistettu yhteisrahoituksen maksuosuus 31.12.2024 asti on 0,9057 %. Madridin huippukokouksessa kesäkuussa 2022 jäsenvaltiot tekivät päätöksen kasvattaa yhteisrahoitteisia budjetteja, mikä tulee nostamaan myös Suomen vuosittaisia maksuosuuksia. Lisäksi jäsenyys toisi mukanaan kansalliseen puolustusjärjestelmään liittyviä kustannuksia, joihin lukeutuvat esimerkiksi johtamisjärjestelmien kehittäminen ja lisähenkilöstön tarve. Jäsenyys liittäisi Suomen osaksi Naton puolustussuunnitteluprosessia ja siinä Suomelle kohdistettavien suorituskykytavoitteiden toimeenpano sekä osallistuminen Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin (esimerkiksi ilmavalvonta), operaatioihin ja suorituskykyhankkeisiin aiheuttaa myös kustannuksia.

Liittymisen on tunnistettu aiheuttavan merkittäviä lisäkustannuksia, joita on mahdollista arvioida vasta Suomen liittymisprosessin edetessä. Jäsenyyden kustannusvaikutuksia tarkennetaan tulevissa talous- ja lisätalousarvioissa sekä julkisen talouden suunnitelmissa.

Naton tehtäviin osallistuva henkilöstö

Suomi lähettäisi henkilöstöä työskentelemään Naton komento- ja joukkorakenteeseen, virastoihin sekä Naton päämajan kansainväliseen sihteeristöön sekä kansainväliseen sotilassihteeristöön. Myös kotimaassa kohdennettaisiin nykyistä enemmän resursseja Natoon liittyviin tehtäviin (erityisesti PLM, Puolustusvoimat, UM).

Pohjois-Atlantin sopimuksen 5 artiklan operaatioihin ja rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin käytettäisiin lähtökohtaisesti ammattisotilaita ja muuta Puolustusvoimien henkilöstöä. Vapaaehtoisia reserviläisiä voitaisiin ottaa Puolustusvoimien virka- tai työsuhteeseen, jolloin heidän asemansa rinnastuisi Puolustusvoimien muuhun palkattuun henkilöstöön.

Sopimuksen 5 artiklan ulkopuolisiin tehtäviin kuten kriisinhallintaoperaatioihin osallistuttaisiin kuten nykyisinkin.

Kansainvälisen avun antamiseen ja muuhun kansainväliseen toimintaan osallistuvasta henkilöstöstä on voimassa olevaa lainsäädäntöä, joka on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeV 65/2016 vp). Puolustusvoimista annetun lain 12 b §:n mukaisesti Naton toimintaan lähetettäviin joukkoihin käytettäisiin ensisijaisesti sellaista Puolustusvoimien henkilöstöä, joka on sitoutunut puolustusvoimien kansainväliseen toimintaan. Puolustusvoimien henkilöstöä voidaan myös määrätä osallistumaan avun antamiseen ja muuhun kansainväliseen toimintaan liittyviin tehtäviin. Lisäksi vapaaehtoisia reserviläisistä voidaan tarvittaessa ottaa määräaikaiseen virka- tai työsuhteeseen Puolustusvoimiin, jolloin heidän asemansa rinnastuu Puolustusvoimien palkattuun henkilöstöön.

Maanpuolustusvelvollisuus

Jokainen Suomen kansalainen on perustuslain 127 §:n mukaan velvollinen osallistumaan isänmaan puolustukseen tai avustamaan sitä sen mukaan kuin laissa säädetään. Maanpuolustusvelvollisuuden sisältöä ei ole määritelty perustuslain 127 §:ssä tarkemmin, mutta perustuslain esitöiden (HE 1/1998 vp) mukaan se kattaa sotilaallisen maanpuolustuksen lisäksi muutkin isänmaan puolustamisen ja siinä avustamisen tavat. Säännöksen piiriin kuuluu asevelvollisuus Puolustusvoimissa ja siihen liittyvä velvollisuus osallistua maanpuolustustarkoitusta palvelevaan muuhun koulutukseen samoin kuin varusmiespalvelusta korvaava siviilipalvelu.

Varusmiespalvelusta suorittava tai kertausharjoitukseen osallistuva asevelvollinen voidaan asevelvollisuuslain 62 §:n mukaisesti määrätä nimenomaisen suostumuksensa mukaisesti lyhytaikaisesti palvelukseen ulkomaille silloin, kun kyse on kansainvälisen avun antamisesta tai muusta kansainvälisestä toiminnasta. Nimenomaista suostumusta ei edellytetä, jos asevelvollinen osallistuu tavanomaiseen laivapalvelukseen Suomen aluevesien ulkopuolella. Muussa tehtävässä kuin Suomen sotilaallisessa puolustamisessa palveluksessa olevat asevelvolliset eivät asevelvollisuuslain 78 §:n mukaisesti saa osallistua muun muassa aseellista voimankäyttöä edellyttäviin tehtäviin eikä muihin vastaaviin vaarallisiin tehtäviin. Kyseinen sääntely on hyväksytty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 65/2016 vp).

Eduskunta hyväksyi 15.12.2022 hallituksen esitykseen HE 193/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen asevelvollisuuslain 62 §:n ja 78 §:n muuttamisesta. Asevelvollisuuslain

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö
PL 31
FI-00131 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläinen Makasiinikatu 8
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 88244
Internat. +358 9 160 88244

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
kirjaamo@defmin.fi
www.defmin.fi

62 §:ään tehtiin muutokset, jotka johtuvat yhteistoiminnan ja muun kansainvälisen toiminnan lisäämisestä kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä kokevasta päätöksenteosta annetun lain soveltamisalaan. Koska yhteistoimintaa voisi olla esimerkiksi aluevalvontayhteistyö, asevelvollisuuslain 62 §:n 3 kohtaan lisättiin säännös siitä, että suostumusta edellytettäisiin vain silloin, kun kyse ei ole Suomen sotilaallisesta puolustamisesta. Asevelvollisuuslain 78 §:n 1 momenttia tarkennettiin niin, että viitattaessa puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuihin tehtäviin ei kuitenkaan tarkoitettaisi Suomen sotilaallista puolustamista.

Lainsäädännön arviointi

Voimassa oleva lainsäädäntö mahdollistaa Pohjois-Atlantin sopimukseen sekä Pohjois-Atlantin liiton, kansallisten edustajien ja kansainvälisen henkilöstön asemasta tehtyyn sopimukseen liittymisen eikä sopimusvelvoitteista aiheudu välttämättömiä muutostarpeita kansalliseen lainsäädäntöön.

Pohjois-Atlantin sopimuksen 5 artiklan mukaiseen yhteiseen puolustukseen Suomessa tai Suomen ulkopuolella osallistumisesta päätettäisiin kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta annetun lain perusteella. Pohjois-Atlantin sopimuksen 5 artiklan mukaisiin toimiin osallistumiseen tilanteissa, joissa Suomi voisi joutua sodaksi luonnehdittavaan aseelliseen selkkaukseen, sovellettaisiin perustuslain 93 §:n 1 momentin mukaista sodasta ja rauhasta päätettäessä noudatettavaa menettelyä.

Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin osallistumisesta päätettäisiin kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta annetun lain tai puolustusvoimista annetun lain perusteella. Naton sotilaallisiin kriisinhallintatehtäviin osallistumisesta päätettäisiin jatkossakin sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain perusteella.

Kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta annetun lain soveltamisala kattaa jo nykyisin avun antamisen ja pyytämisen kansainväliseltä järjestöltä. Vastaavasti lain 1 §:ssä säädettyjä tilanteita voidaan soveltaa myös pyydettäessä tai annettaessa apua Pohjois-Atlantin sopimuksen perusteella.

Puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan Puolustusvoimien tehtävänä on osallistuminen Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 222 artiklaan tai Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 42 artiklan 7 kohtaan perustuvaan apuun, aluevalvontayhteistyöhön tai muuhun kansainvälisen avun antamiseen ja kansainväliseen toimintaan. Puolustusvoimista annetussa laissa on säädetty myös toimivaltuuksista, voimakeinojen käytöstä ja henkilöstön asemasta. Kyseistä sääntelyä voidaan soveltaa myös Pohjois-Atlantin sopimuksen 5 artiklan mukaiseen yhteiseen puolustukseen Suomessa tai Suomen ulkopuolella ja Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin osallistumiseen. Lain 2 §:ään voitaisiin kuitenkin Nato-jäsenyyden toteutuessa selvyyden vuoksi lisätä esimerkiksi säännös osallistumisesta Naton yhteiseen puolustukseen ja toimintaan.

Hallituksen esityksessä HE 193/2022 vp kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta annetun lain soveltamisalaa koskevaan 1 §:ään esitettiin selvyyden vuoksi lisättäväksi kansainvälisen avun antamisen ja pyytämisen rinnalle ”muu kansainvälinen toiminta” ja ”yhteistoiminta”. Yhteistoiminnan lisääminen käsitteenä lain 1 §:ään selventäisi mahdollisuutta soveltaa lakia myös Naton kanssa toteutettavaa yh-

teistoimintaa koskevaan päätöksentekoon. Hallituksen esitys sisälsi tarpeelliset ehdotukset myös toimialakohtaisen lainsäädännön, kuten puolustusvoimista annetun lain (551/2007), aluevalvontalain (755/2000) ja asevelvollisuuslain (1438/2007) muuttamiseksi.

Eduskuntakäsittelyssä kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta annetun lain 1 §:ään ehdotettua käsitettä "yhteistoiminta" täsmennettiin lisäämällä käsitteen yhteyteen ne tahot, joiden kanssa yhteistoimintaa voitaisiin tehdä (toinen valtio, Euroopan unionin tai kansainvälinen järjestö) sekä maantieteellinen alue (Suomen alueella tai sen ulkopuolella), jolla yhteistoimintaa voitaisiin harjoittaa. Lisäksi käsitettä "muu kansainvälinen toiminta" täsmennettiin lisäämällä käsitteen eteen "samoin kuin Suomen omiin tarpeisiin perustuva" ja määrittelemällä toiminta-alue (Suomen alueen ulkopuolella).

Eduskunta hyväksyi 15.12.2022 hallituksen esitykseen HE 193/2022 vp sisältyvien lakiehdotusten sisällön ulkoasiainvaliokunnan mietinnön (UaVM 12/2022 vp) mukaisina.

Jäsenyyteen liittyvät mahdolliset kansalliset asiasisältöiset lainsäädäntötoimet on perusteltua toteuttaa erillisillä säädöksillä ja vaiheittain. Vaikka Pohjois-Atlantin sopimukseen liittymisestä ei johdu välttämätöntä tarvetta muuttaa lainsäädäntöä, voi kuitenkin olla aiheellista arvioida ja tarvittaessa tarkistaa myöhemmin esimerkiksi kansallista päätöksentekoa koskevia säännöksiä, mukaan lukien sotilaskäskyasioita, Puolustusvoimien tehtäviä ja toimivaltuuksia, Puolustusvoimien henkilöstön käyttöön ja asevelvollisten asemaan liittyviä kysymyksiä sekä aluevalvontalainsäädäntöä.

Suomen on liityttävä Naton muihin sopimuksiin 12 kuukauden kuluessa Suomen liittymiskirjan tallettamisesta. Muihin Naton sopimuksiin liittyviä mahdollisia lainsäädännön muutostarpeita ja voimavaratarpeita selvitetään kyseisiä sopimuksia koskevissa hallituksen esityksissä. Esimerkiksi sopimus Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimuspuolten välillä niiden joukkojen asemasta (Nato SOFA) sisältää määräyksiä, jotka koskevat muun muassa maahantulomuodollisuuksia, aseenkanto-oikeutta, tuomiovallan käyttöä, vahingonkorvausoikeutta ja siitä luopumista eräissä tapauksissa sekä joukkojen erioikeuksia ja vapauksia. Puolustukseen liittyvien, patentoitavaksi haettujen keksintöjen salassapidon vastavuoroiseksi turvaamiseksi ja teknisten tietojen välittämisestä puolustustarkoituksiin on tehty Naton sopimukset.

Standardointisopimusten (STANAG) mahdollisesti edellyttämiä kansallisen lainsäädännön muutostarpeita selvitetään tapauskohtaisesti. Ottaen huomioon STANAG:ien määrä ja laajuus ne voidaan käytännössä saattaa osaksi kansallista lainsäädäntöä, jos tarpeita liittymisen jälkeen tulee esille. Puolustusvoimien on arvioitava, mitkä ovat tärkeimpiä ja kiireellisesti hyväksyttäviä. Nimestään huolimatta STANAG ei ole kansainvälinen sopimus.

Nato-asioiden kansallinen käsittely

Naton tehtävät ja toiminta liittyvät kansallisesti pääasiassa ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alaan. Nato-asioiden kansallinen valmistelu toteutetaan olemassa olevia rakenteita, menettelyjä ja välineitä soveltaen ja niitä kehittäen varmistaen yhteistyö ja yhteensovittaminen sekä kansallisesti että Euroopan unionissa käsiteltävissä asioissa. Nato-jäsenyyden myötä näiden asioiden määrä kasvaa.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö
PL 31
FI-00131 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläinen Makasiinikatu 8
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 88244
Internat. +358 9 160 88244

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
kirjaamo@defmin.fi
www.defmin.fi

Sotilaallista maanpuolustusta koskevan päätöksenteko

Suomen Nato-jäsenyys ei vaikuta siihen, miten Suomen kanta eri kysymyksiin muodostetaan kansallisen valtiosäännön mukaisesti.

Suomen tulee ratkaista oman valtiosääntönsä mukaisesti se, milloin Suomi lähettää joukkoja muihin Naton jäsenvaltioihin tai muualle Naton tehtävään sekä se, milloin Suomi pyytää apua muilta jäsenvaltioilta. Kansallinen lainsäädäntö määrittää tarkemmin sen, mitkä asiat tulevat tasavallan presidentin tai valtioneuvoston ratkaistavaksi ja milloin edellytetään eduskunnan myötävaikutusta.

Naton jäsenenä tulee arvioitavaksi kansallisen lainsäädännön ja viime kädessä perustuslain mukaisesti se, miten kansalliset päätökset ja kannanmuodostus valmistellaan ja tehdään.

Liikekannallepano

Pohjois-Atlantin sopimuksen 5 artiklan mukainen tilanne, jossa aseellinen hyökkäys kohdistuisi Suomeen, saattaisi myös laukaista tarpeen päättää Puolustusvoimien liikekannallepanosta. Perustuslain 129 §:n mukaan tasavallan presidentti päättää valtioneuvoston esityksestä puolustusvoimien liikekannallepanosta. Jollei eduskunta ole tällöin kokoontuneena, se on kutsuttava heti koolle. Näin ollen kyse olisi kansallisista lähtökohdista tapahtuvasta päätöksenteosta. Pohjois-Atlantin sopimus ei siten ilman kulloinkin tehtäviä kansallisia päätöksiä velvoita liikekannallepanoon tai rajoita sitä.

Sodasta ja rauhasta päättäminen

Ensisijaisesti Pohjois-Atlantin sopimuksen 5 artiklan mukaisesta yhteisestä puolustuksesta Suomen alueella tai sen ulkopuolella päätettäisiin kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta annetun lain perusteella, jolloin eduskunta osallistuu päätöksentekoon laissa säädetyllä tavalla. Pohjois-Atlantin sopimuksen 5 artiklan mukaisiin toimiin osallistumiseen tilanteissa, joissa Suomi voisi joutua osapuoleksi sodaksi luonnehdittavaan aseelliseen selkkaukseen, sovellettaisiin kuitenkin perustuslain 93 §:n 1 momentin mukaista sodasta ja rauhasta päätettäessä noudatettavaa menettelyä (HE 23/2008 vp ja HE 72/2016 vp). Perustuslain 93 §:n 1 momentin viimeisen virkkeen mukaan presidentti päättää sodasta ja rauhasta eduskunnan suostumuksella.

Ylipäällikkyys

Tasavallan presidentti on perustuslain 128 §:n 1 momentin mukaan Suomen puolustusvoimien ylipäällikkö.

Esityksellä ei hallituksen esityksen arvion mukaan ole vaikutusta tasavallan presidentin asemaan Puolustusvoimien ylipäällikkönä. Tasavallan presidentti toimisi jatkossakin Suomen Puolustusvoimien ylipäällikkönä ja käyttäisi ylipäällikölle säädettyä valtaa suhteessa Suomen Puolustusvoimien joukkoihin.

Päätös joukon antamisesta Naton tehtävään tehtäisiin kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö
PL 31
FI-00131 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläinen Makasiinikatu 8
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 88244
Internat. +358 9 160 88244

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
kirjaamo@defmin.fi
www.defmin.fi

Suomen Puolustusvoimien joukkojen asettaminen Naton operatiiviseen johtoon ei olisi rinnastettavissa perustuslain 128 §:n 1 momentin 2. virkkeessä tarkoitettuun ylipäällikkyyden luovuttamiseen. Suomen Puolustusvoimien joukkojen rajattua antamista Naton johtoon voidaan pitää ylipäällikön toimivallan piirissä olevana asiana. Kyse on tarkasti rajatusta ja määräaikaisesta johtosuhteen siirtämistä koskevasta ratkaisusta, jolla ylipäällikkö ei luovu ylipäällikönvallasta.

Yhteenveto

Puolustusministeriö kannattaa sopimusten hyväksymistä ja pitää esitystä erittäin tarpeellisena.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö
PL 31
FI-00131 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläinen Makasiinikatu 8
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 88244
Internat. +358 9 160 88244

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
kirjaamo@defmin.fi
www.defmin.fi